

PAPER DETAILS

TITLE: "Sosyal Medya Bagimlilik" ile Ilgili alısmaların İncelenmesi: Bir Bibliyometrik Analiz

AUTHORS: Emre Vadi Balci,Salih Tiryaki,Melis Karakus

PAGES: 84-92

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2963898>

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Examining the Studies on “Social Media Addiction”: A Bibliometric Analysis

“Sosyal Medya Bağımlılığı” ile İlgili Çalışmaların İncelenmesi: Bir Bibliyometrik Analiz

Melis Karakuş¹, Emre Vadi Balcı², Salih Tiryaki³

Abstract:

Addiction, characterized by a loss of control over one's behavior, has gained significant attention in relation to the pervasive influence of social media networks in daily life. In this study, bibliometric analysis was conducted to examine the issue of addiction to social media. A systematic search was performed in the Web of Science database for studies published between 2013 and 2023, utilizing the keyword "social media addiction". Within the defined scope, a total of 336 studies were included in the analysis. The findings reveal that Mark D. Griffiths emerged as the most prolific researcher in the field of social media addiction, with the highest number of published studies and citations. Notably, a substantial proportion of the publications on this topic originated from Turkey, with Nottingham Trent University being the most frequent institutional affiliation, coinciding with Mark D. Griffiths' affiliation. Moreover, an analysis of the common themes in these studies highlights a notable dearth of research on social anxiety and impulsivity in the context of social media addiction.

Keywords: addiction, social media use, social media addiction, bibliometric analysis

¹ PhD, Konya-Turkey, meliskarakuş03@gmail.com, Orcid ID: 0000-0002-5758-7792

² Assoc. Prof. Dr., Usak University, Faculty of Communication, Department of New Media and Communication, Uşak-Turkey, emre.vadi@usak.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-9687-0849

³Assoc. Prof. Dr., Selcuk University, Faculty of Communication, Department of Journalism, Konya-Turkey, salih.tiryaki@selcuk.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-0966-3359

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Emre Vadi Balcı, Usak University, Faculty of Communication, Department of New Media and Communication, Uşak-Turkey, Email: emre.vadi@usak.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 20.02.2023, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 06.09.2023, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 28.11.2023, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 17.03.2024

Citing/Referans Gösterimi: Karakuş, M., Balcı, E. & Tiryaki, S. (2024). Examining the Studies on “Social Media Addiction”: A Bibliometric Analysis, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 6(1): 84-92

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpppdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Kişinin kontrolü kaybetmesi anlamına gelen bağımlılık gündelik yaşamın önemli bir bütünü oluşturan sosyal medya ağlarıyla birlikte daha fazla tartışılan bir konu haline gelmiştir. Bu çalışmada sosyal medya bağımlılığı bibliyometrik olarak incelenmiştir. Bu amaçla, Web of Science veri tabanında “social media addiction” anahtar kelimesi kullanılarak 2013-2023 yılları arasında yayımlanmış çalışmalar incelenmiştir. Çalışmanın sınırlılıkları kapsamında 336 çalışma analize dahil edilmiştir. Çalışma sonucunda, sosyal medya bağımlılığıyla ilgili en fazla çalışmanın Mark D. Griffiths tarafından yapıldığı, yine aynı araştırmacının en fazla atıf yapılan araştırmacı olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra konu ile ilgili en fazla yayın Türkiye’de yayımlanırken, en fazla yayın yapan üniversite ise aynı zamanda Mark D. Griffiths’in çalıştığı kurum olan Nottingham Trent University’dir. Sosyal medya bağımlılığıyla ilgili yapılan çalışmalarda ortak kelimelere bakıldığında en az sosyal anksiyete ve dürtüsellik konularının işlendiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: bağımlılık, sosyal medya kullanımı, sosyal medya bağımlılığı, bibliyometrik analiz

Giriş

Modern dünyada internet teknolojilerinin gelişimine bağlı olarak birçok kavram ortaya çıkmıştır. Teknolojik yeniliklerdeki olumlu gelişmeler önemli sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunlardan en önemlisi ise bağımlılıktır (Sheinov, 2021; Tiryaki, 2015; Tiryaki ve Karakuş, 2019). Bağımlılık en yalın haliyle kişinin kontrolü kaybetmesi anlamına gelirken, davranışsal nörobilim, epidemiyoloji, genetik, moleküler biyoloji, farmakoloji, psikoloji, psikiyatri ve sosyoloji dahil olmak üzere birçok disiplini kapsamaktadır (Kranzler ve Li, 2008). İnternet dünyasının içerisinde birçok içerik yer almaktadır. Bu bakımdan internet bağımlılığının yanı sıra çevrimiçi içeriğin (oyun, cinsellik, alışveriş, sosyal medya vb.) kendisi sorunlu olarak adlandırılabilir davranış biçimlerini ortaya çıkarmaktadır (Griffiths, 1999). Çevrimiçi içeriklerin bağımlılık davranışlarını inceleyen araştırmacılar ise özellikle sosyal medya ağlarının bağımlılığına odaklanmaktadır (Monacis, De Palo, Griffiths ve Sinatra, 2017).

Sosyal medya bağımlılığı, özellikle sosyal ağ siteleriyle ilgilenen internet bağımlılığının bir alt kümesidir. Bu tür bir bağımlılık, özellikle modern ortamda internet teknolojilerinin her yerde bulunan doğası ile yaygın hale gelmiştir. Bireyler, durum güncellemelerini, arkadaşlık isteklerini, haber akışı güncellemelerini kontrol etmek için sahip oldukları her internet bağlantılı cihazı kullanmaktadır. Kullanıcının bu eylemleri eğlence, kendini tanıtmak ve ilişki kurmak için yapması sosyal medyaya olan bağımlılığın artmasına yol açmaktadır (Chen ve Kim, 2013).

Sosyal medya bağımlılığının üç temel özelliği bulunmaktadır: (a) sosyal medya ile aşırı ilgilenmek, (b) sosyal medyayı kullanmak için güçlü bir motivasyonla hareket etmek ve (c) sosyal medyada sosyal aktiviteler, iş veya okul, sosyal ilişkiler gibi gündelik yaşamın rutin doğasına zarar verecek kadar çok zaman ve çaba ayırmak (Andreassen ve Pallesen, 2014). Günümüzde internet erişimin hemen hemen her alanda kolayca sağlanması ve çeşitli araçlarla sosyal medya ağlarına her an ulaşılabilirlik, sosyal medya ağlarına olan ilgi ve bağımlılığı artırmıştır. Bu da özellikle gündelik yaşamın rutin işlerini etkileyecek kadar önemli bir boyuta ulaşmıştır (Griffiths, 2012). Burada sosyal medyayı aşırı kullanmak ile bağımlı olarak tanımlanmak arasında fark bulunmaktadır. Sosyal medya kullanıcıları, kontrolü elinde tuttuğu sürece yani sosyal medyayı diğer ihtiyaçlarının önüne koymadığı sürece

problem ortaya çıkmamaktadır. Ancak sosyal medya ağlarının kullanımı, gündelik yaşamı veya sağlığı olumsuz etkiliyorsa ve buna rağmen kullanmaya devam ediliyorsa bağımlılık davranışı ortaya çıkmaktadır (Griffiths, 2000a; Andreassen, 2015).

Bağımlılık gibi tespit edilmesi ve kesin tanı koyulması oldukça zor bir hastalık için araştırmacılar çeşitli ölçütler hazırlamıştır. Genel olarak sosyal medya bağımlılığını tespit etmek için aşağıda sıralanan 6 ölçüt dikkate alınmaktadır (Griffiths, 2005; Griffiths, 2015; D’Arienzo, Boursier, Griffiths, 2019). Buna göre, bu platformlar, artık hem bilişsel hem de davranışsal açıdan birçok kişi için hayatın merkezine yerleşmiş durumda. Sosyal medya kullanımının bir sonucu olarak, kişinin ruh halinde çeşitli değişiklikler gözlemlenebilir; bazen fizyolojik uyarılmada artış, bazen de huzur hissi gibi etkiler ortaya çıkabilmektedir.

Tolerans, bu ruh hali değişikliği etkilerini fark etmek için daha fazla sosyal medya kullanımının gerektiği bir süreci ifade etmektedir. Bu dönemde, sosyal medya kullanıcıları platformlarda geçirdikleri süreyi adım adım artırmaya başlayabilirler. Ancak sosyal medya kullanımını azaltma veya bırakma çabası içinde olanlar, hem fizyolojik hem de psikolojik etkilere yol açan geri çekilme belirtileri ile karşılaşabilirler. Bunun yanı sıra, sosyal medya kullanımı kişilerarası ilişkileri olumsuz etkileyen çatışmaları da beraberinde getirebilir; hem kişisel hem de profesyonel ilişkiler zarar görebilir ve mesleki veya eğitim faaliyetleri olumsuz etkilenebilir. Son olarak, nüksleme, sosyal medya bağımlılığından kurtulmuş gibi görünen bireylerin, belirli bir dönemden sonra bu alışkanlıkları yeniden oluşturma eğilimini ifade etmektedir. Bu, sosyal medya bağımlılığının kısa vadeli kesilmesine rağmen uzun vadede tekrar başlama riskini içermektedir.

Bugüne kadar sosyal medya bağımlılığı ve aralarında ilişki olduğu varsayılan birçok konu ile ilgili araştırma yapılmıştır. Sosyal medya bağımlılığı duygusal, ikili ilişkiler, sağlık (Echeburua ve de Corral, 2010; Kuss ve Griffiths, 2011; Marino, Finos, Vieno, Lenzi ve Spada, 2017) gibi konularla ilişki olduğu tespit edilirken bunun yanı sıra sosyal medya bağımlılığı ile yaşam doyumu arasında ilişki olduğu da belirlenmiştir. Sosyal medya bağımlılığı arttıkça yaşam doyumu düşmektedir (Longstreet ve Stoney, 2017). Sosyal medya bağımlılığı ile yaşam doyumunun yanı sıra depresyon (D’Arienzo,

Boursier, Griffiths, 2019), kaygı, stres, duygusal sorunlar, düşük benlik saygısı (Vannucci ve Ohannessian, 2019; Sheinov, 2021; Andreassen, Pallesen, Griffiths 2017) ve narsisizmle (Andreassen, Pallesen, Griffiths 2017; Choi, 2018) arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sosyal medya bağımlılığına neden olan dört kategorisi oluşturulmuş ve bağımlılığa genel olarak sosyal, teknolojik, davranışsal ve zihinsel faktörlerin neden olduğu belirlenmiştir (Al-Samarraie, Bello, Alzahrani, Smith ve Emele, 2021).

Bu belirtilerin ve sonuçların yanı sıra sosyal medya kullanımının bağımlılık derecesine gelmesiyle birlikte tıpkı madde bağımlılığında olduğu gibi çeşitli semptomlar (Önem, ruh hali değişikliği, tolerans, geri çekilme, çatışma ve nüksetme) göstereceğini tespit eden çalışmalar da (Andreassen, 2015; Griffiths ve Kuss, 2017; Kuss ve Griffiths, 2011) bulunmaktadır. Sosyal medya bağımlılığı ile arasındaki ilişki olduğu düşünülen olgular arasında yapılan bütün çalışmalar, problemsiz kullanım ile problemli muhtemelen de bağımlılığa yol açabilecek kullanım arasında ince bir çizgi olduğunu göstermiştir (Griffiths ve Kuss, 2017).

Bu çalışma, “sosyal medya bağımlılığı” ile ilgili araştırma makalelerinin sistematik bir şekilde toplanarak bundan sonra yapılacak olan çalışmalara yol göstermesi amaçlanmaktadır. Çalışmada sosyal medya bağımlılığıyla ilgili önde gelen dergilerde yapılan makalelerde öne çıkan veya eksik kalan noktaların sistematik bir şekilde ortaya koyulması hedeflenmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada, bir araştırma alanıyla ilgili sistematik, şeffaf ve ayrıntılı bir genel bakış sağlamak amacıyla yapılan, yerleşik bir teknik olan nicel bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır (Saggese, Sarto ve Cuccurullo, 2016). Bu bakımdan bu çalışma bibliyometrik desene sahip derleme bir çalışma niteliği taşımaktadır. Bibliyometrik analiz, büyük hacimli bilimsel verileri keşfetmek ve analiz etmek için popüler ve ayrıntılı bir yöntemdir. Belirli bir alanın geçirdiği dönüşümleri tespit etmek için içerisinde yaşanan gelişmeleri ve sonuçları detaylı bir şekilde değerlendirmesi sağlamaktadır (Donthu, Kumar, Mukherjee, Pandey, ve Lim, 2021). Buradaki amaçlardan biriside, günümüzde yaygın bir şekilde toplumda var olan bir bağımlılık türü olan sosyal medya bağımlılığı ile ilgili bibliyometrik analiz, kamu politikalarını belirleyen kişilere, yasa yapıcılara ve sağlık, eğitim gibi alanın uzmanları bu sorunu ele almak için hangi araştırma sonuçlarının ve stratejilerinin kullanılabilirliğini belirlemesidir. Sosyal medya bağımlılığı ile ilgili bibliyometrik analiz içeren bu araştırma, bu alandaki bilgiyi sistematik bir şekilde incelemeyi ve gelecekteki araştırma yönlendirmeleri için değerli bilgilere sahip olmayı amaçlamaktadır. Bu araştırma, bilimsel bir temele dayalı bilgiyi artırmayı, sosyal medya bağımlılığı sorununu daha iyi anlamayı ve çözmeyi hedeflemektedir. Bu nedenle, bu alandaki araştırmalara katkı sağlaması, boşlukları tanımlaması, daha etkili politika ve çözüm stratejilerinin geliştirilmesine yardımcı olabilmesi açısından bu tür bir analizin önemi oldukça büyüktür.

Bu çalışmada günümüz çevrimiçi dünyasının önemli sorunları arasında yer alan “sosyal medya bağımlılığı” ile ilgili yapılmış çalışmalar analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında önemli bir veri tabanı olan Web of Science’da (WoS) yer alan “social media addiction” anahtar kelimesi kullanılarak sosyal medya bağımlılığıyla ilgili çalışmalar incelenmiştir. “Social media addiction” WoS tabanında taranmış ve özet, anahtar kelimeler ve başlıkta çıkan eşleşmeler, 2013-2023 yılları arasında olmak üzere sınırlandırılmıştır. Bunun dışında, çalışma, SSCI, SCI-EXPANDED ve ESCI indekslerinde taranan makaleler ile sınırlandırılmıştır. Yapılan sınırlandırmalar sonucunda WoS veri tabanında konuyla ilgili 336 araştırma makalesinin olduğu belirlenmiştir.

Verilerin İşlenmesi ve Kullanılan Araçlar

Çalışmada veriler iki şekilde işlenmiştir. Öncelikle Web of Science veri tabanında haritalandırma yapılmıştır. Bu özellikle aracılığıyla çalışmaların yayımlandığı “yıl”, “araştırma alanı” gibi özellikler elde edilmiştir. Daha sonra çalışmada elde edilen verileri sistematik hale getirmek ve görselleştirmek için VOSviewer programından yararlanılmıştır. VOSviewer yazılım programı ağlar aracılığıyla elde edilen verileri, sistematik hale getirerek haritalar çıkarmakta ve çıkardığı haritaları çeşitli görselleştirmeye yardımcı olan bibliyometrik analizler için önemli bir yardımcı programdır (Arslan, 2022). Bu program aracılığıyla, sosyal medya bağımlılığıyla ilgili yapılan araştırma makalelerinin, “yazar”, “ülke”, “üniversite”, “atıf” ve “ortak kelime” sınıflandırılması yapılmıştır. Elde edilen veriler haritalandırma yöntemiyle görselleştirilmiştir.

Bulgular

Çalışmada WoS veri tabanında taranan “social media addiction” anahtar kelimesini içeren 336 araştırma makalesi incelenmiştir. Bu kapsamda araştırma makalelerinin yıl, yazar, ülke, üniversite, atıf, ortak kelime gibi özelliklerine ilişkin analizler yapılmıştır. Çalışmada sırasıyla;

Araştırma makalelerinin yayım yılı,

Araştırma makalelerinin yazarları,

Araştırmacıların yer aldığı ülke,

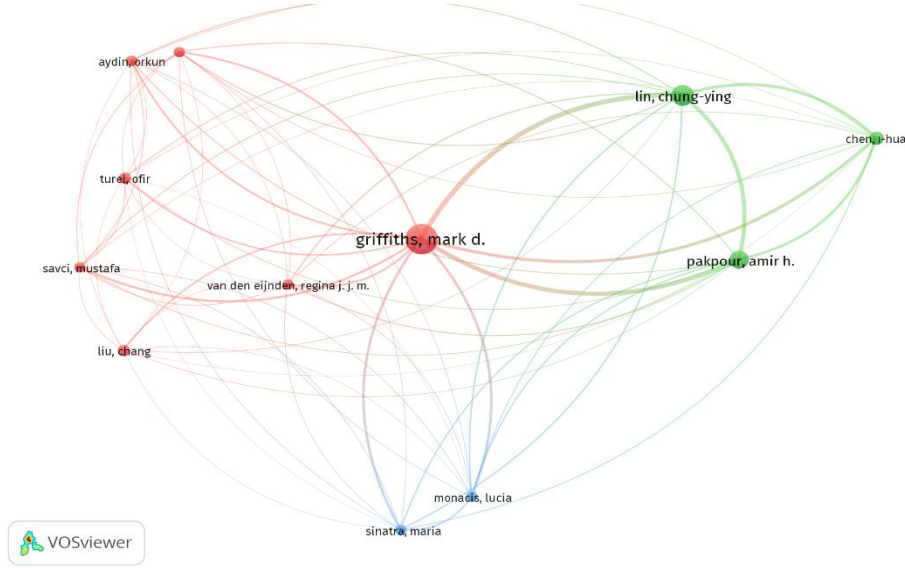
Araştırmacıların yer aldığı üniversite,

Araştırma makalelerine yapılan atıf sayısı,

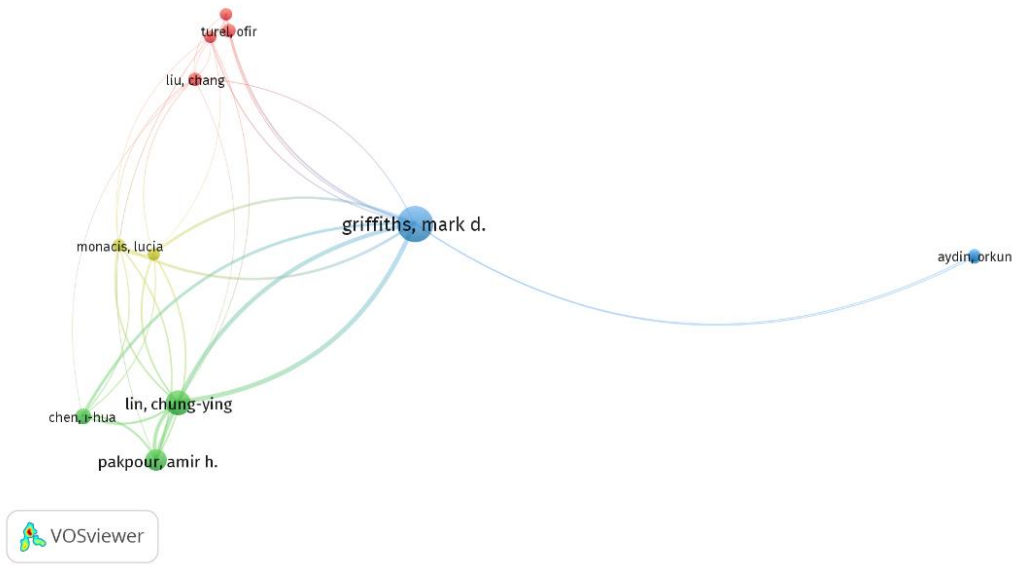
Ve araştırma makalelerinde kullanılan ortak anahtar kelime analizleri yapılacaktır.

Sosyal medya bağımlılığıyla ilgili incelenen 336 çalışmanın araştırma alanlarına göre dağılımına bakıldığında, çalışmaların yoğun olarak psikoloji (n=116) ve psikiyatri (n=86) alanında gerçekleştirildiği görülmektedir.¹ Çalışmaların yayımlandığı yıl aralıklarına bakıldığında, sosyal medya bağımlılığıyla ilgili çalışmaların özellikle son 2020-2022 yılları arasında oldukça fazla çalışıldığı görülmektedir. Bu konuyla ilgili 2020 yılında 55, 2021 yılında 92, 2022 yılında ise 108 çalışma yapılmıştır.

¹ WoS veri tabanında yer alan çalışmalar aynı anda farklı çalışma alanlarında görülebilmektedir. Bu yüzden bir çalışmada örneğin hem psikoloji hem de psikiyatri alanında olabilir.

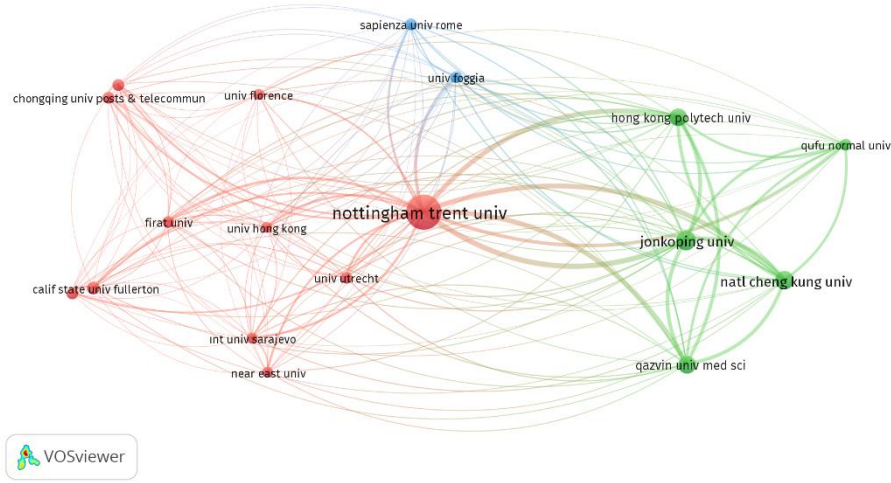
Grafik 1. Web of Science veri tabanında en çok araştırma makalesi bulunan yazarlar

Grafik 2. Web of Science veri tabanında taranan dergilerde en çok atıf alan yazarlar

2013-2023 arasında sosyal medya bağımlılığı ile ilgili 336'yı çalışmayı yapan araştırmacıların dağılımına bakıldığında (Grafik 1) Mark D. Griffiths'in araştırmaların merkezinde olduğu görülmektedir. Burada yazarları sınırlandırmak ve görsel haritayı daha net bir şekilde yansıtabilmek için son 10 yıl içerisinde en az 5 sosyal medya bağımlılığıyla ilgili yayım yapan yazarlar

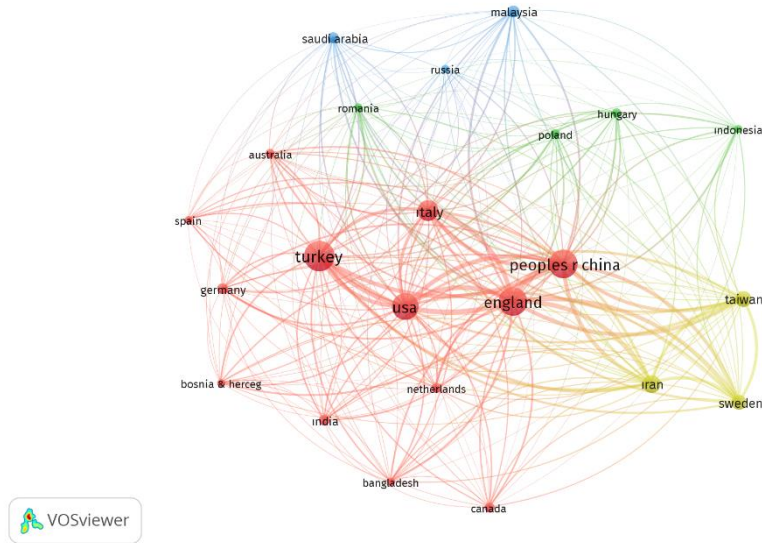
görselleştirilmiştir. Mark D. Griffiths bu dönem aralığında toplam 42 araştırma makalesi yayımlamış, bu makalelere toplam 2050 atıf almıştır (Grafik 2). İkinci sırada ise Chung-Ying Lin yer almaktadır. Chung-Ying Lin, 10 yıllık dönemde toplam 19 araştırma makalesi yayımlamış, bu makalelere toplam 654 atıf yapılmıştır.

Grafik 3. En çok araştırma makalesi yayımlayan üniversiteler

Grafikte sosyal medya bağımlılığı ile ilgili incelenen 336 çalışmanın en çok yayım yapan üniversitelere göre dağılımı yer almaktadır (Grafik 3). Haritada da görüldüğü gibi İngiltere'deki Nottingham Trent Üniversitesi listenin

başına yer almaktadır. Üniversite bünyesinde son 10 yılda sosyal medya bağımlılığıyla ilgili toplam 50 araştırma makalesi yayımlanmıştır. Bu çalışmalara toplam 2219 atıf yapılmıştır.

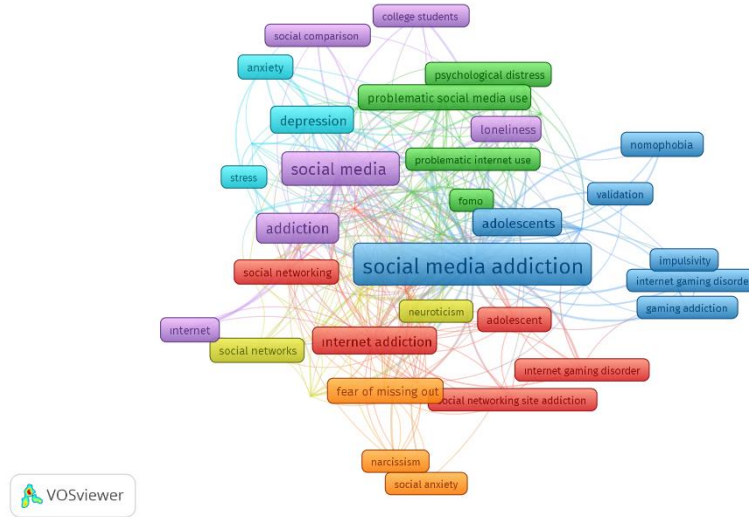

Grafik 4. Sosyal medya bağımlılığı konusunda en fazla araştırma makalesi yayımlayan ülkeler

Grafik 4'te sosyal medya bağımlılığıyla ilgili incelenen 336 çalışmanın ülkelere göre dağılımı görselleştirilmiştir. Harita biçimsel olarak incelendiğinde Türkiye listenin başında yer almaktadır. Türkiye'de sosyal medya bağımlılığıyla ilgili toplam 71 çalışma yapılmış, bu çalışmalara 588 atıf yapılmıştır. Listenin ikinci sırasında yer alan İngiltere'de ise sosyal medya bağımlılığıyla ilgili

toplam 63 araştırma makalesi yazılmıştır. Bu çalışmalara toplam 2357 atıf gelmiştir. Burada Türkiye'de daha fazla yayın olmasına rağmen atıf sayısının oldukça düşük olmasıdır. Bunun yanında, 16. sırada yer alan Macaristan'ın 6 makalesi bulunurken, bu makalelere toplam 406 atıf yapılmıştır.

Grafik 5. Çalışmalarda en fazla kullanılan ortak anahtar kelimeler

Grafik 5'te incelenen 336 çalışmada yer alan ortak anahtar kelimelerin analizi yer almaktadır. Grafikte görüldüğü gibi çalışmanın araştırma konusu olan sosyal medya bağımlılığı ilk sırada yer almaktadır. Sosyal medya bağımlılığıyla ilgili bugüne kadar yapılan araştırmalarda birçok değişken incelenmiştir. Sosyal medya bağımlılığı ile ilgili değişkenlere ve incelenen içeriklere bakıldığında, depresyon, ergenler, problemli sosyal medya kullanımı, akıllı telefon bağımlılığı, sosyal medya kullanımı, benlik saygısı, yalnızlık, mental sağlık ve kaygı gibi kavramların sık kullanıldığı görülmektedir. Bu grafikte yer alan bulgular da görüldüğü gibi son 10 yıl içerisinde yapılan çalışmalarda sosyal medya bağımlılığının farklı alanlarla ilişkisi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Bağlanma kavramındaki genişleme ve bireylerin cihazlar ile ilişkisini açıklamak Medya Bağımlılığı Teorisi'nin de kapsamını genişletmektedir. Bireyler dijital cihazlar üzerinden daha farklı içerik ve hizmetlere erişimde daha fazla seçenek ve bağımsızlığa sahiptir. Bireylerin bu cihazlar ile yoğun ve geniş bir bağımlılık ilişkisi geliştirmesi muhtemeldir. Medya Bağımlılığı Teorisi, tüm medya sistemleriyle bağlantılı olarak kullanıcı bağımlılığını anlama yolunu sunmaktadır. Medya Bağımlılığı Teorisi'nin mikro düzeyi olarak bilinen Bireysel Medya Bağımlılığı Teorisi, bireyin belirli bir medyaya ilişkin bağımlılık ilişkilerini değerlendirmek için sağlam bir temel sağlamaktadır (Carillo vd., 2014). Medya sisteminin tümüyle veya bir kısmıyla ilişkileri olan bireyleri tanımlamak için kullanılan bağımlılık tipolojisi belirli medya ürünlerine olan bağımlılığı tanımlamak için kullanılabilir (DeFleur & Ball-Rokeach, 1989). Bireylerin medya seçimlerinde, kişisel amaçlar farklılaşırken, kendi kişisel amaçlarını gerçekleştirme eğilimi oluşur. Bu eğilim, benzer programların tüketimine, benzer medyalar kullanılmasına sebep olmakta ve medya sistemlerinin ciddi bir benzerliğine işaret etmektedir (DeFleur & Ball-Rokeach, 1989).

Sosyal medya bağımlılığı, bireylerin sanal dünyada aşırı ve kontrolsüz bir biçimde zaman geçirme ve etkileşimde bulunma eğilimlerinin ötesinde, psikososyal etkilere yol

açabilen bir durumdur. Bağımlılık davranışlarının yalnızca psikoaktif madde tüketimini içeren davranışları içerdiği fikri, bireylerin belirli davranışlara bağımlı olabileceklerini gösteren deneysel kanıtlar tarafından geçersiz kılınmıştır (Andreassen, vd., 2016). Buna göre Griffiths (2005), bağımlılıkların biyopsikososyal bir sürecin bir parçası olduğunu ve her türlü aşırı davranışın birçok ortak yönü olduğuna dair kanıtların arttığını iddia etmektedir. Bağımlılık, tek bir teorik perspektif tarafından kapsanamayan bağlamsal faktörler tarafından güçlü bir şekilde etkilenen çok yönlü bir davranıştır. Bu faktörler, farklı demografik gruplarda davranışsal katılım ve motivasyonun farklılıkları, faaliyetlerin/maddelerin yapısal özellikleri ve bağımlılık davranışının gelişimsel veya zamansal doğası gibi unsurları içermektedir. Araştırmalar, klinik müdahaleler, çağdaş psikoloji, biyoloji ve sosyolojinin en iyi öğelerini bir araya getiren biyopsikososyal bir yaklaşım, bir kişinin sağlığı ve hastalığının sadece biyolojik faktörlere değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal faktörlere de bağlı olduğunu kabul etmektedir. Bunun yanı sıra, sosyal medya bağımlılığı bir davranışsal bağımlılık olarak da değerlendirilmektedir.

Herhangi bir türden psikolojik olgu, bağımlılıkla ilgili olsun veya olmasın, genellikle biyolojik, psikolojik veya sosyolojik bir bakış açısından daha iyi anlaşılabilen çeşitli karmaşık mekanizma ve davranış özelliklerini içermektedir, bu nedenle böyle fenomenler için bağımsız tanımlar sunmak oldukça zordur. Genellikle bu fenomenle ilişkilendirilen metodolojik ve kavramsal sınırlamalarına rağmen, internet ve sosyal medya bağımlılığı davranışsal bağımlılıklar çerçevesi içinde anlaşılıp kavramsallaştırılabileceği de ileri sürülmektedir (Pontes, Kuss, & Griffiths, 2015). Davranışsal bağımlılık ise, belirli bir davranışın kendisini gerçekleştirmekten gelen bir tür pekiştirmeyi ifade etmektedir (Robbins & Clark, 2015). Davranış bağımlılığında diğer madde bağımlılıklarından farklı olarak daha çok kişilerin durdurmakta zorlandıkları yapıp edilenlere odaklanılmaktadır (Yanardağ, Bilge, & Yanardağ, 2020).

Bu araştırma sosyal medya bağımlılığıyla ilgili yapılan çalışmaların bibliyometrik görünümünü ortaya koymak

için gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla Web of Science veri tabanında, “social media addiction” anahtar kelimesi aracılığıyla çıkan çalışmalar incelenmiştir. Ancak çalışmada verimliliği arttırmak ve yayınların yayımlandığı dergilerin index kalitesini ortaya koyabilmek için bazı sınırlandırılmalara gidilmiştir. Öncelikle çalışmada, 2013-2023 yılları arasında yayımlanan ve SSCI, SCI-EXPANDED ve ESCI indexlerinde taranan araştırma makaleleri incelenmiştir. Bu ayrıştırma sonucunda 336 çalışma analiz edilmiştir. Web of Science veri tabanından VOSviewer yazılım programına aktarılan veriler, çalışmaların bibliyometrik haritasını ortaya koyabilmek için bu program aracılığıyla görselleştirilmiştir.

Öncelikle çalışmada “sosyal medya bağımlılığı” ile ilgili çalışmaların en çok hangi alanda yapıldığını belirlemek için Web of Science’in haritalandırma yönteminden yararlanılmıştır. Bu çalışmada incelenen sosyal medya bağımlılığıyla ilgili araştırma makalelerinin en çok psikoloji ve psikiyatri alanlarında yazıldığı görülmektedir. Sosyal medya kavramı “iletişim” alanına ilişkin ve araştırma kapsamına girmesine rağmen bu alanda yapılan çalışmaların sayısının oldukça düşük olduğunu görülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığıyla ilgili çalışmaların özellikle son yıllarda arttırdığı görülmektedir. Buna özellikle son yıllarda aktif sosyal medya kullanıcı sayısının dünya çapında artması da neden olmuştur. We Are Social’ın 2022 yılı için hazırladığı raporda, dünya çapında 4,62 milyar kişi sosyal medya ağlarını kullanmaktadır. Bu oranın 2012 yılında 1,48 milyar olması sosyal medya kullanıcı sayısındaki çarpıcı artışı göstermesi bakımından oldukça önemlidir (We Are Social, 2022). Çalışmada elde edilen verilere de bakıldığında, özellikle 2020-2022 yılları arasında sosyal medya bağımlılığıyla ilgili yapılan çalışmalarda büyük artış olduğu görülmektedir. 2013-2019 yılları arasında toplam 81 çalışma yapılırken, 2020-2022 yılları arasında geçen 2 yıllık süre içerisinde 255 çalışma yapılmıştır. Çalışmaların özellikle son 2 yılda yoğunlaşması ile sosyal medya kullanımı arasında artış bağlantılı olduğunu düşündürmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı, internet bağımlılığının içerisinde yer alan bir alt boyut olarak ortaya çıksa da zamanla yapılan araştırmalarda internetin önüne geçmiştir. İnternet bağımlılığından ise bu alanda yer alan çevrimiçi bağımlılık türlerinin daha önemli ve incelenmesi gerektiğini ifade eden isimlerin başında ise Mark D. Griffiths gelmektedir. Griffiths (1999; 2000a; 2000b; 2010a; 2010b; 2013) ilk dönemlerden itibaren yaptığı çalışmalarda önce internet bağımlılığına, daha sonra içeriğe yönelerek sosyal medya gibi alanların bağımlılıkla olan ilişkisini araştırmıştır. Bu çalışmada da Griffiths, son 10 yıl içerisinde en fazla yayın yapan yazar konumunda yer almaktadır. Bunun yanı sıra Griffiths’in Web of Science veri tabanında yer alan son 10 yıldaki çalışmalarına toplam 2050 atıf yapılmıştır. Bu yayınlar arasında en fazla atıf alan çalışması ise Andreassen ve Pallesen (2017) ile yazdıkları “The relationship between addictive use of social media, narcissism, and self-esteem: Findings from a large national survey” isimli çalışmadır. Bu çalışmaya Web of Science veri tabanı atıf korelasyonuna göre 413 atıf yapılmıştır.

Çalışmada incelenen 336 araştırma makalesi en fazla Türkiye’deki üniversitelerden araştırmacıların yayınlarından oluşmaktadır. Ancak bu çalışmalara gelen atıf sayısının diğer çalışmalara göre düşük olduğu

görülmektedir. Bunun yanı sıra ikinci sırada yer alan İngiltere’de 63 araştırma makalesine 2357 atıf yapılmıştır. Bu da Türkiye’deki araştırmacıların yaptığı yayınların fazla olmasına rağmen az atıf aldığını göstermektedir. Çünkü 16. sırada yer alan Macaristan’da 6 çalışmaya toplam 406 yapılmıştır. Örneğin, İngiltere’de sadece bir üniversitede yapılan yaklaşık 50 araştırma makalesine yönelik 2000 üzerinde atfın alması veya Macaristan’da yapılan 6 çalışmaya toplam 406 atıf yapılmış olması, Türkiye’deki araştırmacıların yaptığı çalışmaların uluslararası düzeyde daha sınırlı bir etkileşime sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, Türkiye’deki araştırmacıların yayınlarının daha geniş bir akademik topluluk tarafından fark edilmesi ve atıf alabilmesi için uluslararası işbirliği ve görünürliğe odaklanmalarının önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, atıf sayısının düşük olması, çalışmaların etkisini artırmak ve bilimsel katkısını güçlendirmek için metodolojik kalite, teorik katkı ve kapsam gibi faktörlere daha fazla odaklanma gerekliliğini göstermektedir.

Bu çalışma kapsamında incelenen araştırma makaleleri en çok İngiltere’deki Nottingham Trent Üniversitesi’nde eğitim veren araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalara aynı zamanda toplam 2219 atıf yapılmıştır. Buradaki çarpıcı nokta ise sosyal medya bağımlılığı konusunda en çok çalışma yapan ve atıf alan kişi olan Mark D. Griffiths’in Nottingham Trent Üniversitesi’nde Davranışsal Bağımlılık Profesörü ve Uluslararası Oyun Araştırma Birimi’nin direktörü olarak görev yapmasıdır. Griffiths’in yaptığı çalışmalar, aynı zamanda çalıştığı kurumun da bilinirliğini arttırmaktadır. Yine Andreassen, Pallesen ve Griffiths’in (2017) ortak yapmış oldukları “The relationship between addictive use of social media, narcissism, and self-esteem: Findings from a large national survey” isimli çalışma, üniversitenin de sosyal medya bağımlılığıyla ilgili en fazla atıf alan çalışmadır.

Çalışmada son olarak araştırma makalelerinde geçen ortak kelimeler analiz edilmiştir. Çalışmanın araştırma konusuna da uygun olarak sosyal medya bağımlılığı en fazla ortak noktayı oluşturmaktadır. Bunun dışında sosyal medya bağımlılığıyla ilgili özellikle ilişkili konular arasında depresyon, ergenler, problemli sosyal medya kullanımı, benlik saygısı, yalnızlık, mental sağlık ve kaygı gibi kavramlar yer almaktadır.

Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilendirilen kavramların çeşitliliği ve karmaşıklığı esasen bu kavramlar arasındaki ilişkilerin derinlemesine analiz edilmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Bu analizler gelecekteki araştırmalara zemin hazırlayarak bu sorunların daha fazla tanınmasına, bağımlılığı azaltmaya yönelik stratejiler geliştirilmesine ve toplumun sosyal medya kullanımıyla ilgili bilinçlendirilmesine de katkı sağlayacaktır. Çalışmada elde edilen sonuçlara bakıldığında en az sosyal anksiyete ve dürtüsellik konularına yer verildiği görülmektedir. Bu sonuç aynı zamanda sosyal medya bağımlılığıyla ilgili araştırma yapacak araştırmalara bu konular hakkında araştırma yapması için fikir oluşturabilir.

Beyannameleler

Etik Onay ve Katılma İzni

Uygulanamaz.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

MK, makalenin araştırılmasında ve yönetilmesinde, EVB ve ST araştırmanın tasarımı ve metodolojisinin yapılmasında katkı sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

- Al-Samarraie, H., Bello, K. A., Alzahrani, A. I., Smith, A. P., ve Emele, C. (2021). Young users' social media addiction: causes, consequences and preventions. *Information Technology & People*, 35(7), 2314-2343.
- Andreassen, C. S. (2015). Online social network site addiction: A comprehensive review. *Current Addiction Reports*, 2, 175–184.
- Andreassen, C. S., Griffiths, M. D., Kuss, D. J., Billieux, J., Demetrovics, Z., Mazzoni, E., et al. (2016). The Relationship Between Addictive Use of Social Media and Video Games and Symptoms of Psychiatric Disorders: A Large-Scale Cross-Sectional Study. *Psychology of Addictive Behaviors*, 30(2), 252–262.
- Andreassen, C. S., Pallesen, S., ve Griffiths, M. D. (2017). The relationship between addictive use of social media, narcissism, and self-esteem: Findings from a large national survey. *Addictive behaviors*, 64, 287-293.
- Andreassen, C. S., ve Pallesen, S. (2014). Social network site addiction: An overview. *Current Pharmaceutical Design*, 20, 4053–4061.
- Arslan, E. (2022). Sosyal bilim araştırmalarında VOSviewer ile bibliyometrik haritalama ve örnek bir uygulama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33-56.
- Carillo, K., Scornavacca, E., ve Za, S. (2014). ‘An Investigation of The Role Dependency in Predicting Continuance Intention To Use Ubiquitous Media Systems: Combining A Media System Perspective With Expectations- Confirmation Theories’, *Proceedings of the European Conference on Information Systems (ECIS)*, Tel Aviv, Israel, June 9-11.
- Chen, H. T., ve Kim, Y. (2013). Problematic use of social network sites: The interactive relationship between gratifications sought and privacy concerns. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 16(11), 806-812.
- Choi, Y. (2018). Narcissism and social media addiction in workplace. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 5(2), 95-104.
- D'Arienzo, M. C., Boursier, V., ve Griffiths, M. D. (2019). Addiction to social media and attachment styles: A systematic literature review. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 17, 1094-1118.
- DeFleur, M.L., & Ball-Rokeach, S.J. 1989. *Theories of mass communication* (5th ed.). New York, NY: Allyn & Bacon.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., ve Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Echeburua, E., ve de Corral, P. (2010). Addiction to new technologies and to online social networking in young people: A new challenge. *Adicciones*, 22, 91–95.
- Griffiths M. D. (2013). Social networking addiction: Emerging themes and issues. *J. Addict. Res. Ther.*, 4, 118.
- Griffiths, M. D. (2000a). Internet addiction: Time to be taken seriously? *Addiction Research*, 8, 413–418.
- Griffiths, M. D. (2000b). Does internet and computer “addiction” exist? Some case study evidence. *Cyber Psychology and Behavior*, 3, 211–218.
- Griffiths, M. D. (2005). A ‘components’ model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use*, 10, 191–197.
- Griffiths, M. D. (2010). Online video gaming: what should educational psychologists know?. *Educational Psychology in Practice*, 26(1), 35-40.
- Griffiths, M. D. (2010). The role of context in online gaming excess and addiction: Some case study evidence. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 8, 119–125.
- Griffiths, M. D. (2012). Facebook addiction: Concerns, criticism, and recommendations: A response to Andreassen and colleagues. *Psychological Reports*, 110, 518–520.
- Griffiths, M. D. (2015). Online games, addiction and overuse of. *The International Encyclopedia of Digital Communication and Society*, 1-6.
- Griffiths, M. D., ve Kuss, D. J. (2017). Adolescent social media addiction (revisited). *Education and Health*, 35 (3), 49-52.
- Griffiths, M. D. (1999). Internet addiction: Fact or fiction? *The Psychologist: Bulletin of the British Psychological Society*, 12, 246–250.
- Kranzler, H. R., ve Li, T. K. (2008). What is addiction?. *Alcohol Research & Health*, 31(2), 93.
- Kuss, D. J., ve Griffiths, M. D. (2011). Online social networking and addiction: A review of the psychological literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 8, 3528–3552.
- Longstreet, P., ve Brooks, S. (2017). Life satisfaction: A key to managing internet & social media addiction. *Technology in Society*, 50, 73-77.
- Marino, C., Finos, L., Vieno, A., Lenzi, M., ve Spada, M. M. (2017). Objective Facebook behaviour: Differences between problematic and non-problematic users. *Computers in Human Behavior*, 73, 541–546.
- Monacis, L., De Palo, V., Griffiths, M. D., & Sinatra, M. (2017). Social networking addiction, attachment style, and validation of the Italian version of the Bergen Social Media Addiction Scale. *Journal of Behavioral Addictions*, 6(2), 178-186.
- Pontes, H. M., Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2015). Clinical psychology of Internet addiction: a review of its conceptualization, prevalence, neuronal processes, and implications for treatment. *Neuroscience and Neuroeconomics*, (11), 11-23.
- Robbins, T. W., & Clark, L. (2015). Behavioral addictions. *Science Direct* (30), 66-72.
- Saggese, S., Sarto, F. ve Cuccurullo, C. (2016). Evolution of the debate on control enhancing mechanisms: A systematic review and bibliometric analysis, *International Journal of Management Reviews*, 18 (4), 417-439.
- Sheinov, V. P. (2021). Social media addiction and personality: a review of research. *RUDN Journal of Psychology and Pedagogics*, 18(3), 607-630.
- Tiryaki, S. (2015). Sosyal medya ve Facebook bağımlılığı, *Literatürk Yayınları*.

Tiryaki, S. ve Karakuş, M. (2019). Sosyal medya bağımlılığı, In T. Livberber ve S. Tiryaki (eds.). Sosyal Medya Çalışmaları (ss. 239-263). Literatürk Yayınları.

Vannucci, A., & McCauley Ohannessian, C. (2019). Social media use subgroups differentially predict psychosocial well-being during early adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 48, 1469-1493.

Yanardağ, M., Bilge, M., & Yanardağ, U. (2020). Davranış Bağımlılığı ve Sosyal Hizmet Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(4), 551-560.

We Are Social (2022). Digital 2022: Another year of bumper growth, <https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/>

.